

Кісіль М. І.

*провідний науковий співробітник
відділу інвестиційного і матеріально-технічного забезпечення,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
м. Київ, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-415-6-7>

НАЦІОНАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

Інвестиції – найважливіший чинник економічного і соціального розвитку. Особливо важливе значення вони мають у сільському господарстві, продукція якого використовуються в більшості секторів економіки і є засобом зростання не лише сільськогосподарського виробництва, а й усієї економіки держави. Тому заходи щодо відновлення й активізації інвестиційної діяльності в сільському господарстві мають особливо важливе національне значення.

Проте у практиці державного управління роль і значення сільського господарства та необхідності його активного інвестиційного розвитку в системі національної економіки недооцінюється. Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві» внаслідок збереження застарілих положень, а також змін і доповнень до інвестиційних положень набув декларативного характеру. Зокрема, це стосується вимоги частини шостої загальних положень цього Закону щодо «повного ресурсного забезпечення капітальних вкладень для соціально-економічного розвитку села та агропромислового комплексу», а також статті 2 стосовно забезпечення пріоритетності розвитку соціальної сфери села та агропромислового комплексу шляхом зміни структури інвестицій в народному господарстві, переорієнтації промислового виробництва на їх потреби, зростанням обсягів капіталовкладень і матеріально-технічних ресурсів. Зміст положень Закону, що стосуються інвестицій, не відповідає ні нинішнім потребам розвитку сільського господарства в ринковій економіці на основі приватних інвестицій, ні світовій практиці формування сільськогосподарської політики, основною складовою якої є не пряме бюджетне фінансування капітальних інвестицій, а сприяння і непряма їх

підтримка. Необхідно осучаснити законодавчу базу та внести до неї положення щодо формування засад інвестування сільського господарства як чинника розвитку усєї економіки та соціуму.

Національне значення інвестицій у сільське господарство оцінювалося автором в процесі наукових досліджень у Національному науковому центрі «Інститут аграрної економіки». З цією метою було застосовано методи регресійного та іншого економічного аналізу. В якості вихідних даних для побудови регресійної моделі використано дані державної статистики щодо капітальних інвестицій (x) і валового внутрішнього продукту (y) України за 2010–2022 рр. [2: 3]. Результати досліджень показують, що незважаючи на порівняно невелику частку сільського господарства у капітальних інвестиціях в економіку (9–12%), вони суттєво впливають на розмір валового внутрішнього продукту держави. Це підтверджується високими рівнями коефіцієнтів регресії: множинного $R - 0,841$; детермінації $R^2 - 0,708$; еквівалентності $E_c - 0,955$ (таблиця 1).

Розрахований коефіцієнт еквівалентності (E_c), який дорівнює $0,9551$ ($65,39986$ ($39681,915 : 2717082,1$)) показує, що при зміні числових значень показника капітальних інвестицій у сільське господарство (x) на один відсоток валовий внутрішній продукт «у» змінюються на $0,95\%$. Це вказує на майже пряму залежність між факторним і результативним показниками, а стосовно відповідних показників 2022 р. означає, що 1 грн капітальних інвестицій у сільське господарство генерує річний макроекономічний ефект у розмірі 100 грн додаткового валового внутрішнього продукту держави.

Для забезпечення максимально продуктивного для економіки розвитку її аграрного сектора у довготривалому періоді, а отже й зростання валового внутрішнього продукту держави, необхідно формувати економічні відносини, за яких агровиробники будуть отримувати доходи на рівні та в пропорції, що відповідають їх вкладу в макроекономічний ефект.

Поки що такі економічні відносини не лише не сформовані, а за останні роки погіршилися. Якщо визначений виробничим методом валовий внутрішній продукт по сільському, лісовому і водному господарствах в 2021 р. становив $452,5$, а 2022 р. – $444,0$ млрд грн (зменшення $1,9\%$), то капітальні інвестиції відповідно $70,0$ і $51,4$ млрд грн, що менше на $36,2\%$. Частка капітальних інвестицій в агросектор до ВВП агросектору по зазначених роках змінилася не на його користь – 3 $15,5$ до $11,6\%$.

Таблиця 1

**Регресійний аналіз залежності показника
валового внутрішнього продукту в економіці України
від капітальних інвестицій у сільське господарство, 2010–2022 рр.**

ВИХІДНІ ПОКАЗНИКИ			ВИСНОВКИ ПІДСУМКІВ				
Рік	x	y	<i>Регресійна статистика</i>				
2010	10817,7	1079346	Множин- ний R R-квадрат Нормований R-квадрат Стандартна похибка Спостере- ження <i>Дисперсійний аналіз</i> df SS MS F 1 2,37E+13 2,37E+13 26,67025 Регресія Значимість F=0,000311 Залишок df=11 SS= 9,75E+12 F= 8,87E+11 Усього df=12 SS=3,34E+13 <i>Коефіцієнти</i> <i>Стандар- тна похибка</i> <i>t- статис- тика</i> <i>P- значення</i> Y-перетин df=121890,5 566343,9 0,215224 0,833531 -1124625 Змінна 65,39986 12,66378 5,164324 0,000311 37,52705 Те ж <i>Нижні</i> <i>Верхні</i> <i>Нижні</i> <i>Верхні</i> <i>95%</i> <i>95%</i> <i>95,0%</i> <i>95,0%</i> Y-перетин 1368406 -1124625 1368406 121890,5 Змінна 93,27266 37,52705 93,27266 65,39986				
2011	16140,9	1299991					
2012	18564,0	1404669					
2013	18175,0	146519					
2014	18388,1	1586915					
2015	29309,7	1988544					
2016	49660,0	2385367					
2017	63400,7	2981227					
2018	65059,4	3560302					
2019	58555,4	3977198					
2020	50189,4	4222026					
2021	67992,6	5450849					
2022	49612,0	5239114					
Середнє	39681,9	2717082					

В умовах воєнного стану особливо важливо зупинити спад капітальних інвестицій у виробництво продукції сільського господарства, стабілізувати їх динаміку і забезпечити продовольчу безпеку держави, а в повоєнний період – досягти стану сталого зростання обсягів цих вкладень і генерованого ними приросту валового

внутрішнього продукту держави. Цьому сприятимуть комплексні заходи з таких основних організаційно-економічних, фінансових та інших напрямів як:

1. Усунення негативних зовнішніх чинників, які зумовлюють довготривалу нестабільність інвестиційної діяльності у сільському господарстві. В умовах воєнного стану нестабільність інвестиційних процесів нині набула ознак глибокої кризи, яку агровиробники та інші інвестори не здатні самі подолати і потребують відповідних заходів підтримки, зокрема спеціального характеру на відновлення майна, ресурсів і виробничого потенціалу.

2. Сприяння сільськогосподарським товаровиробникам у формуванні власних і залученні зовнішніх джерел фінансування інвестицій.

3. Подолання дії негативних чинників, що спричиняють низьку інвестиційну привабливість сільського господарства.

4. Надання переваги заходам щодо сприяння й підтримки довгострокових інвестиційних проектів агровиробників над вирішенням їх поточних потреб, збереження досягнутого рівня виробництва, а також допомоги на одиницю площі, голову тварин тощо.

5. Удосконалення механізмів бюджетної підтримки кредитування довгострокових інвестиційних проектів агровиробників комерційними банками.

6. Покращення умови інвестиційної діяльності малого агробізнесу.

7. Удосконалення механізмів залучення агровиробниками інвестиційних ресурсів фондового ринку.

8. Сприяння залученню у сільське господарство іноземного капіталу.

9. Усунення значних регіональних диспропорцій в умовах інвестиційної діяльності агровиробників та інших інвесторів.

10. Забезпечення умов економічної свободи інвесторів та безпеки їх капіталу.

11. Удосконалення економічних відносин між учасниками інвестиційних проектів у процесі здійснення ними витрат і отримання ефектів екологічного, соціального і корпоративного характеру.

12. Покращення наукового та консультаційного забезпечення агровиробників в напрямі кращого освоєння ними інвестиційної методології та інструментарію проектного аналізу, оцінки інвестиційних проектів, а також підвищення рівня обґрунтованості інвестиційних рішень.

Зважаючи на національне значення інвестицій у сільське господарство, а також відповідну світову практику, заходи щодо інвестиційного сприяння і підтримки мають бути не лише основою аграрної політики, а й ваговою складовою економічної політики держави.

Література:

1. Закон України Про пріоритетність соціального розвитку села та агро-промислового комплексу в народному господарстві. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400-12#Text>
2. Державна служба статистики України. Економічна статистика. Капітальні інвестиції (2010–2022). URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
3. Державна служба статистики України. Національні рахунки. Валовий внутрішній продукт (2010–2022). URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>